

PROTI FRANCOŠKE DEMONSTRACIJE V PARIZU DELO FRANCOŠKIH BARNATOV

Francoški bankirji so se postavili vojnih pohabljenec, da izsilijo milijeje pogoje za odplačevanje dolgov. — Ameriška nima dovolj denarja za francoške pustolovščine.

Washington, D. C. (Lawrence Todd, F. P.) — Po mnenju senatorja Boraha, načelnika senatskega odbora za inozemstvo je mnenja, da so bile vse demonstracije, ki so bile v Parizu radi pogodbe, ki sta jo sklenila Mellon in Beringer glede odplačevanja dolgov, katere ima Francija v Ameriki delo oseb, ki so zelo blizu francoškega finančnega ministerstva, da je ta demonstracija navadna politična zarota, v kateri so se poslužili francoških vojnih pohabljenec, da izsilijo milijeje pogoje glede odplačevanja dolgov. Francoški političarji dobro vedo, da je velika večina ameriškega ljudstva nasprotna temu, da bi Amerika odpuščala več kot polovico dolga Franciji.

V zadevi francoškega dolga Zdr. državam so fakta, katere je treba vpoštovati, je izjavil Borah, in ti so:

Prvič, Francija je sedaj v gospodarskem oziru najboljša država v Evropi; drugič, zadnja pogodba glede odplačevanja dolgov basira 50 centov na vsak dolar dolga; tretjič, sedanji francoški finančni diktator Caillaux je sam izjavil, da največ dela sitnosti oni, ki ne morejo plačevati davkov; četrtič, francoška vlada je obljubila za časa mirovne konference Siriji popolno svobodo in neodvisnost, dočim sedaj troši več za podjarmljenje Sirije, kot znašajo obroki odplačevanja dolgov Ameriki;

petič in zadnjič, Amerika nima toliko denarja, da bi zadoščeval za razne francoške imperijalistične pustolovščine. Z ozirom na te fakte, morajo francoški vojni veterani dobiti kak drug vzrok za svoje demonstracije, kot je pogodba z Ameriko za odplačevanje dolgov.

Zborovanje glavnega odbora S. N. P. J.

Odbor, izvoljen na osmi redni konvenciji, je prevzel poslovanje. Osebe se je malo izpremenilo valed resignacij.

Novi glavni odbor Slovenske narodne podporne jednote, ki je bil izvoljen na osmi redni konvenciji v Waukeganu, ima svoje prvo zborovanje, ki je bilo odprto v sredo. Dva dni prej so novi gl. nadzorniki pregledali knjige in imetje jednote.

Na prvi seji je bilo rešeno vprašanje nadoplnitve gl. porotnega odseka valed resignacij predsednika, br. Martina Železnikarja. Na njegovo mesto pride br. John Goršek, ki je do bil za Železnikarjem največ glasov pri volitvah na konvenciji. Ker so se vsi člani odseka avtomatično pomaknili za predsedniškim kot določajo pravila, je ostalo izpraznjeno mesto zadnjega porotnika. Povabljen je bil br. Frank Pečnik in Pueblo, Colo., na sejo v domnevanju, da ima on pravico do tega mesta. Na seji je pa nastal spor radi tega povabila, ker je br. Anton Šular in Kansasa imel največ glasov za izvoljenimi porotniškimi kandidati na konvenciji, vprašan pa ni bil, če sprajme izpraznjeno porotniško mesto, ker je v gl. odboru kot bolniški nadzornik za zapadno okrožje. Br. Šular je na seji izjavil, da je pripravil za zamenjati nadzorniško službo s porotniško.

Gl. odbor je s trinajstimi glasovi proti sedmim (eden je bil nevtralen) potrdil br. Šularja kot porotnika, valed česar br. Pečnik ni prišel v glavni odbor. Na Šularjevo mesto v gl. bolniškem odseku za zapadno okrožje pride oni brat, ki je prejel za izvoljenimi kandidati tega okrožja največ glasov.

Na drugi seji je gl. odbor poleg drugih stvari obravnaval tudi zadevo društva Francisco Ferrer št. 131, katerega je pravljeni gl. porotniški osek suspendiral za mesec dni, ker je zavrgel neko obtožnico. Društvo je v izjavi naznanilo gl. odboru, da ne smatra suspendirano upravičeno, ker društvo ni bilo zaslišano. Glavni odbor je zaključil, da to ne spada v njegov delokrog. Društvo ostane suspendirano.

AMERIKA NAJBRZ IZTOPI IZ SVET. SODIŠČA

Coolidge je počel do prepričanja, da odne ta korak reši njegovo administracijo. — Upanje ima, da bodo pridržki odklonjeni.

Washington, D. C. — Predsednik Coolidge in njegovi adjutanti so končno vendar prišli lo prepričanja, da so s tem, ker so spravili pod streho resolucijo, katero Zdržavna država pripotipjo v svetovno razsodišče, ki končno ni drugaga kot stranska vrata v ligo narodov, ustrelili precejšnjega koraka. Do tega spoznanja so prišli šele sedaj, ko vidijo, kako se bili pri primarnih volitvah, ki so se zavrhile Josedaj, oni senatorji porošeni in izvoljeni oni, ki so kandidirali na program "proč od svetovnega razsodišča." S tem upajo preprečiti poraz, ki jim preli in je akoro nezogiben pri novembarskih volitvah, s čemur bi izgubili večino v kongresu in senatu.

Toda pri tem je administracija v zelo veliki skrpetih. Kar tako na lepem se morejo zavreči glasovanja v senatu in kongresu, ki je imeljo v prid svetovnemu razsodišču. Edino upanje imajo, da bodo pridržki, katere je sprejel senat in kongres, od držav, ki so članice svetovnega razsodišča zavrhili. Ako se to zgodí, tada administracija s mirno vestjo lahko izjavi, da Zdržavne države ne pripadajo svetovnemu razsodišču, kar bi administraciji omogočilo sile prav v volilni kampanji in to bi bila edina bilka, za katero bi se lovili, da bi ostali v večini. Ako pa članice svetovnega razsodišča sprejmejo Zdržavne države v svetovno razsodišče s pridržki, katere zahtevajo Zdržavne države, je pa administracija v velikih skrpetih, oziroma zapečena usoda vseh onih, ki so glasovali za vstop v svetovno razsodišče. Da je ljudstvo v Zdrženih državah v pretečni večini proti svetovnemu razsodišču, ne more oporekati nihče.

Značilno je tudi to, da administracija je bila dosedaj popolnoma pasivna pri vseh primarnih volitvah, pri katerih se je vrhila bitka med zagovorniki svetovnega razsodišča in nasprotniki istega. Administracija je postala takorekoč popolnoma apatična v tem oziru. Senatorji, ki so glasovali za vstop Zdrženih držav v svetovno razsodišče in katerih termin poteče 4. marca in morajo zopet stopiti pred volilce, pritiskajo na administracijo za podporo v volilni bitki. In ta pritisk bo vedno večji, čim bolj se približujejo volitve. Toda administracija si ne ve dosti pomagati iz te zagate; edino tolažbo jim da to, da Zdržavne države ne bodo nikdar popolnoma članice svetovnega razsodišča.

Valed tega bi pa predsednik Coolidge in tajnik Kellogg najraje videla, da bi to vprašanje sploh ne prišlo in sedanjih volitvah v poštev, in da bi se ga kandidati popolnoma izognili. V slučaju, da bi Zdr. države v resnici ne bile sprejete v svetovno razsodišče na podlagi sprejetih pridržkov, sta mnenja, da bi s tem bilo to vprašanje rešeno. Toda v kolikor je razvideti iz dosedanjih dogodkov, bi s tem ljudstvo ne bilo prav nič potolaženo, ker imajo vedno le to pred očmi, kdo je glasoval za svetovno razsodišče in kdo ne; in temu vprašanju se pa administracija ne more izogniti. Administracija je najbolj potrla izjava poraženega senatorja Cummingsa, da sedanja administracija ne bo imela več večine po novembarskih volitvah ne v senatu niti kongresu, in da pred-

Španski diktator prinesel poliojski teror v Pariz

Arretacije se nadaljujejo valed demonstracij proti Primo de Riveri.

Pariz, 15. jul. — Včeraj, na praznik padca Bastilje, je policija aretirala dvajset komunistov in več oseb je bilo lahko ranjenih pri demonstracijah proti španakemu diktatorju Primo de Riveri. Francoške oblasti so deloma skrite običajno parado po ulicah, toda demonstrante so vprisrčili žvižganje v bližini javnega odra, s katerega sta predsednik Doumergue in Rivera opazovala korakajoče vojaške čete.

Kopalci, ne živajte gorkih jedli takej po kopanju

Chicago, Ill. — Vsakomur je že znano, da je zelo nevarno vsiljati mrzla jedila ali pijače, ko je človek ves razgret. Istotako je zelo nevarno vsiljati gorke jedila, ko je notranji telesni sistem hladen. To dokazuje naslednji slučaj: 30 letni William Cachman, 3156 W. 26th St., se je v nedeljo kopal, in ko je prišel iz vode lažen, je vsilil nekaj zelo gorkih jedil, nakar je ispil ledeno mrzlo sodavico. Čez nekaj trenutkov je prišel tožiti o velikih bolečinah v želodecu, valed česar so ga sorodniki odpeljali v bolnišnico, kjer je umrl včeraj popoldne. Zdravniška preiskava je po raztelesenju dognala, da je mladenček umrl za vnetjem trebušne mrene, ki je nastala valed prehitra in premočne spremembe temperature v okrožju želodca.

Stavka v Šangaju

Lastnikom tovarov je naloženo, da morajo izravnavati spor s delavci.

Šangaj, Kitajeka, 15. jul. — Inozemski poliojski komisariji so danes posvarili japonske lastnike tekstilnih tovarov, v katerih stavkajo kitajski delavci, da morajo čim prej poravnati spor z delavci, ker stavka lahko porodi revolucionarne isbruhe. Stavka še traja tri tedne, toda lastniki se do danes ne zmanjajo, da bi se pogajali s predstavniki delavske organizacije.

UBEŽNA KROJAŠKA KOMPANIJA JE ZOPET PLAČALA GLOBO

Ker se ni hotela ukloniti zahtevi organiziranih krojašev, je ubežala v Waukegan, kjer jo pa istotako zasleduje "zla usoda".

Waukegan, Ill. — (F. P.) — Raje, kot da bi se uklonila organizaciji krojašev se je krojaška tvrdka Granert & Rothchild preselila v tujakajno mesto, kjer je pričela obratovati svoje delavnice z neorganiziranimi krojači. Toda zla usoda jo tudi tukaj preganja. Kajti sedaj sta bila lastnika te krojaške delavnice že drugi aretirana, ker nočeta vpoštevati sanitetne odredbe in druge zakone, ki se tičejo delavnic. Obakrat sta priznala krivdo in plačala kazen.

Zadnjič sta bila aretirana in kaznovana z denarno globo na preiskavo, katero je odredil tukajšnji okrajni državni pravdnik Smith, in postal v delavnico sednik Coolidge ne bo več kandidat republikanske stranke. Ta izjava jim dela všeč laze, akoravno se od vseh strani zatrjuje, da so to samo ugibanja posameznikov. Fakt je pa to, da sedanja administracija išče izhoda iz zagate na vseh koncih in krajih, v katero je prišla.

POL MILIJONA DELAVCEV V NEW YORKU ZAHTEVA NOVO OBRAVNAVO ZA SACCA IN VANZETTIA

V New Yorku se je organiziral poseben odbor sestojč iz zastopnikov vseh delavskih organizacij.

New York, N. Y. — Organizirano delavstvo v New Yorku in okolici je stopilo v spretnje vrste za obrambo Sacca in Vanzettija pred usmrčenjem na električnem stolu. 9. julija zvečer je bilo veliko zborovanje zastopnikov vseh delavskih organizacij v New Yorku in okolici v svrhu organiziranja posebnega odbora, ki bo vodil propagando

proti usmrčenju Sacca in Vanzettija. Na temu shodu je bilo navzočih čez štiri stot delegatov, ki so zastopali 250 raznih unij in 46 podružnic znanje šidovske podporne organizacije Workmen's Circle. Na temu shodu je bila sprejeta tudi dolga brojavka, katero so poslali gubernorju države Massachusetts, v kateri zahtevajo ponovno obravnavo. Novi odbor bo imel svoje prvo sejo 19. julija, na kateri se bo izdelal obširen program, ki bo vključeval tudi veliko demonstracijo napram sedanji obsodbi Sacca in Vanzettija.

Zdržavne države se Meka za mehliške nune

"Sestre," ki ne marajo biti laične učiteljice, se sele trumoma čez mejo, ko jim je mehliška vlada zaprla verake šole.

Mexico City, 15. jul. — Katoliška dekliška šola Presvetega srca v glavnem mestu Mehike, v kateri je poučevalo 42 nune, je zaprla. Vlada je zaprla šolo na podlagi zakonov in ustave, ki določa, da ne sme biti privatnih šol. Nune so imele na razpolago, da sprejmejo učiteljske službe v javnih šolah, toda vse so odklonile, ker ne marajo doletati kot laične učiteljice. Nune so rajši odpotovale v Zdržavne države.

Pešice milijonov kredita za Francijo

Ameriški bankirji so pripravili velike vrste za stabiliziranje franka.

Washington, D. C. — Iz dobro poučenih krogov poročajo, da so newyorški bankirji pripravili dati Franciji \$500,000,000 posojila in kredita za stabiliziranje franka kakor hitro francoški parlament ratificira Mellon-Berangerjevo pogodbo odplačevanja vojnega dolga Ameriki. Posojilo in kredit aranžira newyorška rezervna banka.

Nov rekord v potovanju okrog sveta

Američana sta okrobrila planet v 28 dneh in 14 urah. Potovala sta na vse mogoče načine. Prejšnji rekord je bil 35 dni.

New York, N. Y. — Edward E. Evans in Linton O. Wells sta se dne 16. junija podala na potovanje okrog sveta iz New Yorka proti zahodu in dne 14. julija sta se vrnila od zapadne strani v Pulitserjevo postopje v New Yorku, kjer sta začela. Dosegla sta nov rekord, ki je skril prejšnji rekord za sedem dni. Njuno potovanje je trajalo 28 dni, 14 ur, 36 minut in 61 sekund. Prepotovala sta 20,100 milj in posušila sta se brez vlakov, ekspresnih parnikov, avtorailov in avtomobilov.

Prejšnji rekord, katerega je naredil John Henry Mearns leta 1913, je bil 35 dni samo s parniki in vlakmi.

Evans in Wells sta začela v avtom do morja, nato sta šla s parnikom v Cherbourg v Franciji, z avtom v Pariz, s letalom v Berlin, Koenigsberg, Moskvo in Omsk v Sibiriji, s vlakom v Čito in Harbin, s letalom v Mukden, s vlakom v Fusan, s parnikom v Simonoseki na Japonskem, s vlakom v Jokohamo, s parnikom v Victorijo v Kanadi in z letalom iz Victorije v New York.

Potovala sta brez kakve večje nezdre. V zraku sta prepotovala 8500 milj. Najdaljša zračna pot je bila od Parisa do Omska čez vso Nemčijo, Poljsko in sovjetsko Rusijo. Rusi so jima šil zelo na roke in jima privedli o-feljelne sprejme, kjerkoli sta se ustavila.

Požar zahteval dvojico živečih življenj

Haines Falls, N. Y. — V bližnjem bogataškem selišču, Twilight Parku je požar uničil dobroznani hotel Twilight Inn, pri katerem požaru je izgubilo 20 oseb življenj. 14 zelo obhagnih trupel so že dobili izpod razvalin, šest oseb je pa še pogrešanih, o katerih so vsi prepričani, da so tudi izgubili življenje in da se še nahajajo v razvalinah. Veliko število oseb je bilo pa tako opečanih, da so morali oditi v bolnišnice in v druge hiše. Ogenj je izbruhnil zgodaj v sredo zjutraj; vzroka še niso mogli dognati.

Mehika ima milijone dolarjev škoda.

Mexico City, 15. jul. — Zadnji nalivi in poplave so uničile več kot polovico pridelkov v severnovzhodnih državah Sonori, Sinaloji in Nayaritu. Škoda se čeni okroglo na sedem milijonov dolarjev. Iz teh držav navadno izvozijo vsako leto do 800 vagonov paradizskih jabolk, sladkih buč, graha in drugega ocvija v Zdržavne države.

46 bank zaprtih v Georgiji

Atlanta, Ga. — Državni bančni departement je izdal izjavo, da je ustavil poslovanje 46 bank, in odredil, da preide Bankers Trust Co., katere bančna družba ni pod kontrolno državnega bančnega departamenta, v oskrbnitvo. Za razlog navaja, da je bilo potrebno podvzeti te korake valed toliko bančnih polomov v državi Florida, s katerimi bankami je poslovala družba Bankers Trust, in sedaj nima dovolj kapitala za domače banke, za katere je bila kot fiskalni agent. Banke, katerih poslovanje je bilo ustavljeno, imajo poslovne kapitala okrog enega milijona dolarjev, dočim znaša njih premoženje (bančne vloge namreč) nad deset milijonov dolarjev. — Tudi znaki toliko opevana prosperitete.

ZUPAN OBDOLŽEN KRŠENJA VOLSTEADOVEGA ZAKONA.

Chelsea, Mass. — Tukajšnji župan je prišel v zelo njemu ne-ljub položaj, ko je pred zveznim distriktnim sodiščem v Bostonu neki Percy Friedman, kaznjencev v državni kazalnici pričel, da je dobil od Lawrencea Quigleya 800 dolarjev za plačo, ko je v jeseni leta 1924 razlozil precej zabojer opojne pijače; in ta denar mu je bil izroččen v stanovanju župana. Napram županu je sedaj vložena tožba kršenja Volsteadovega zakona.

ILLINOISKI RUDARJI DALI PODPORO BRITSKIM STAVKARJEM

Z večino 5,107 je članstvo odglasovalo za podporo. — Sedanja brezposelnost je veliko vplivala na volitve.

Springfield, Ill. — (F. P.) — Vprašanje, ali naj Illinoiski premogarji pomagajo svojim industrijskim bratom v Angliji, ki so v boju za njih življensko eksistenco je rešeno. Premogarji so odglasovali, da se pošlje 25 tisoč dolarjev stavkajočim premogarjem v Angliji takoj; to je polovica obljubljene vsote, katero so pri volji dati v pomožni stavkovni sklad. Za podporo je bilo oddanih 18,961 glasov, proti 13,244; od 95,000 organiziranih rudarjev se je udeležilo glasovanja 31,595. Ako bi ne bilo toliko brezposelnosti med premogarji, bi ne bilo oddanih toliko glasov proti.

DEKLICA UBITA OD BIKLIŠTA.

Chicago, Ill. — Ko je 10 letna Jennie Zigmunt letela za žogo, s katero se je igrala na stranski hodniku je zadel v njo 13 letni Frank Fejdaza tako nesrečno, da je bila deklica na mestu mrtva. Dečka je policija aretirala in odpeljala na mladinsko sodišče. Avtomobilskih nesreč zadnje sredo ni bilo, kar je zelo čudno.

Tajnik-blagajnik 12. distrikta bo takoj odposlal ček za omenjeno vsoto v glavni urad premogarske organizacije, da isti odpošlje to vsoto na pristojno mesto. Premogarska organizacija je sama takoj po prejemu prošnje za podporo poslala nekaj tisočakov britskim rudarjem, ki so na stavki že od prejšnjega maja. Veliko število posameznih podružnic premogarske organizacije je tudi odglasovalo, da prispeva v stavkovni sklad premogarjev v Angliji.

Predsednik Illinoiskega distrikta premogarske organizacije je odpotoval v Anglijo, kjer bo zastopal Ameriško delavsko federacijo na kongresu Unije britkih strokovnih organizacij; s njim je odšel tudi Wm. L. Hutcheson, predsednik organizacije mizarjev.

SERIF MORA V JEČO, KER JE KAZNJENEC IZGINIL.

Emporium, Pa. — J. W. Norris je bil šerif okraja Cameron; sedaj ni več. Šerifova služba se mu je odela tako malenkostna, da so mu jo vzeli. Za kaznjence se ni prav nič brigal, in raditve se je eden poslovil od kazalnice. Radi tega bo J. W. Norris imel prosto stanovanje in hrano ter tudi delo v prisilni delavnici okraja Allegheny.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisati se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (Izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglepaju n. pr. (June 26, 1926) poleg valnega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem davcom potekla naročnina. Pomorite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

NAJVEČJI ZLOČIN V VIRGINIJI JE TIHOTAPSTVO Z OPOJNIMI PIJACAMI.

Za aretiranje tihotapcev so razpisane nagrade.

Legislatura Virginije se je uklonila vztrajni zahtevi Protisalunske lige in pristala na to, da se razglase in določijo za aretiranje tihotapcev z opojnimi pijacami ali "butlegarjev" posebne nagrade. V Virginiji niso razpisane nagrade za aretiranje drugih kriminalcev, za to se sklepa, da država Virginia smatra za najnevarnejši zločin proti človeški družbi in državi tihotapstvo z opojnimi pijacami.

Tako je razpisala in določila petdeset dolarjev kot najvišjo nagrado za aretiranje butlegarja. Ako je kotel za kuhanje žganja napravljen iz bakra, dobi policaj, šerifov pooblaščenec, ki aretirava butlegarja in zaseže kotel, še deset dolarjev po vrhu. Če "butlegar" ne more plačati denarne globe, tedaj plača država samo pet in dvajset dolarjev nagrade.

Pet in dvajset dolarjev nagrade dobi tudi uradnik za vsak zasežen avto ali čoln. Če pa avto ali čoln ni zasežen, tedaj dobi \$12.50. Za vse druge aretacije prejme javni uradnik, ki izvrši aretacijo, deset dolarjev. Deset dolarjev se celo izplača, ako se pri aretirancu najde žganje v žepu. Za aretacijo pijanega človeka pa prejme javni uradnik pet dolarjev.

Lani so plačali kršilci Volsteadovega zakona \$233,586.50-denarne globe. Od tega denarja je šlo za izplačilo nagrad, provizije in drugih stroškov, ki so bili v zvezi z aretacijami, \$212,237.25. Mestni policaji, konstablerji in šerifi so pa prejeli \$20,000 v nagradah. Petdeset tisoč dolarjev je bilo tem uradnikom še poleg njih plače izplačanih za kritje stroškov, ki so jih imeli kot priče.

Denarne globe za vse druge prestopke so pa znesle le \$192,795.22.

Te številke govore, da se javnostni organi ne brigajo toliko, da polove morilce, ubijalce, tatove, žeparje in druge kriminalce iz enostavnega vzroka, ker ne dobe nobene nagrade, če primejo enega teh zločincev. Če ima n. pr. policaj na izbiro, da aretirava žeparja, ki je okradel človeka mogoče za sto dolarjev, in onega, katerega je žepar okradel, bo rajše aretiraval okradenega človeka, ako ima stekleničico žganja v žepu, ali če je okradeni človek pijan, ker bo za aretacijo prejel nagrado, za aretacijo žeparja pa ničesar. To je morala, ki jo ustvarja ta postava, ki je bila sprejeta na željo Protisalunske lige.

TRUST BAKRA POGRABI SE RUDNIKE KOSITROVCA.

Po najnovjših poročilih si prilasti Anaconda Copper Mining kompanija še rudnike kositrovec, ki jih lastujejo dediči George von Gieschova zapuščine na Poljskem. Nova kompanija se bo imenovala Ameriško-šleska korporacija. Stara kompanija ni hotela prodati svojih delnic cesarjem, kraljem in drugim modrokrvnikom. Ameriški trust bakra je spravljal tudi to mogočno kompanijo na kolena, da je vesela svojih ameriških kapitalističnih tovarišev.

Tako kapitalizem skrbi, da se naravni zakladi zbirajo v rokah vedno manjše peščice ljudi in da vedno širše ljudske množice prihajajo v gospodarsko neodvisnost te male peščice ljudi.

Ako bodo zastavkali rudarji v rudnikih kositrovec in svinca v Missouriju, ker ne bodo mogli več prenašati neznoznega izkoriščanja, bodo delali rudarji v Poljski. Ako bodo zastavkali rudarji na Poljskem, bodo delali rudarji v Ameriki, dokler se rudarji na Poljskem ne bodo vrnili premagani na delo.

Kaj pa delavstvo? Ali se tudi ono organizira po vsem svetu, da bo kos svojih nalogi, kadar bodo kapitalisti izvršili ofenzivo, da po vsem svetu razblijejo delavske strokovne organizacije in porinejo delavce zopet nazaj iz pridobljenih postojank?

Ustvarjanje svetovnih trustov, ki ne omejujejo več svojega delokroga na eno deželo, ampak na več dežel

hkratu pokazuje delavstvu, kakšna velika nvarnost je zanj, ako svojih organizacij ne preosnuje in svoje taktike za dosego svojih ciljev ne izpremeni tako, da odgovarjajo potrebam, ki jih ustvarja kapitalizem z osredotočenjem kapitala in industrije v rokah majhne peščice kapitalistov. Dokler bo delavstvo marsikoliko še za starima strankama, se bo proces osredotočenja kapitala in industrije v rokah majhne peščice ljudi vrtil nemoteno, delavstvo bo pa prihajalo v vedno večjo gospodarsko odvisnost kapitalistov.

Izbiranje poklica

Nasvet staršem.

Konec šolskega leta nalaga mnogim staršem veliko skrbi. Ena izmed dolžnosti staršev je svetovati svojim otrokom glede poklica, ki naj si ga izberejo za bodočnost. To je težka stvar za vse starše, tem težja pa je za tujerodce, ki ne morejo imeti tujega praktičnega znanja o ameriških prilikah, kot se to lahko pričakuje od tukaj rojenega otroka. Da moremo kolikor toliko pomagati tujerodnim staršem v tem težavnem vprašanju, hočemo priobčiti vrsto člankov o izbiranju poklica in podati nekatere podrobne informacije o raznih obrtih, kako mladenič v nje vstopi in kake mezde, razmere in izgledi za bodočnost se mu v njih nudijo. Seveda ni mogoče v članku navajati kaj takega, kar velja za vse Združene države, kajti ne smemo pozabiti, da so Združene države ogromna dežela in da so razmere tu in tam drugačne. Mogoče je podati precej zanesljivo sliko, ako opišemo industrije v nekaterih krajih, ki so tipične za iste industrije širom vse dežele. Po tem načelu se bomo ravnali v svojih člankih.

Najprej se bomo bavili s kovinskih industrijami. Zato imamo pač dober razlog. Kovinske industrije so v velikem obsegu v zvezi s tujerodci in zato privabljajo dostikrat tudi njihove sinove. L. 1920 so tujerodci tvorili 13 odstotkov celokupnega prebivalstva Združenih držav, ali tvorili so 31 odstotkov izmed vseh delavcev v kovinskih industrijah.

Dobro splošno sliko o metalnih industrijah, kolikor se tiče navodil za izbiro poklica v istih, nudi knjižica, ki je bila pred kratkim izdana za ljudske šole v Clevelandu. Cleveland v državi Ohiju je tipično ameriško mesto jekla in železa, dejanski eno izmed največjih in radi raznovrstnosti svojih kovinskih industrij nudi lebovno priliko za obširno proučevanje tega vprašanja. Surovine (raw material) kovinskih industrij prihajajo v glavnem iz velikih železaren in jeklarn, kjer se železo in jeklo izgotovlja. V prejšnjih časih se je vse težko in jako vroče delo v železarnah in jeklarnah vrtilo s pomočjo človeških rok. Danes velik del tega opravljajo stroji. Na primer, poprej so plavže napolnjevali ljudje, danes se to vrši s stroji. Mnogi izmed delavcev v plavžih in jeklarnah so neizučeni (unskilled) delavci. Spomladi l. 1924 je njih meza znašala povprečno 42 centov na uro.

V nekaterih tovarnah za daljno izdelovanje jeklenin, kjer se kovina izvalja v končne oblike, še vedno človeška roka opravlja manipulacijo manjših vročih komadov jekla, kot so drogi in ploče. Delo teh delavcev je jako težko in utrudljivo. Najbolj izučeni delavci so takozvani handrollers, namreč oni, ki zvaljajo debele ploče v tanjše ali velike droge v manjše palice. Treba je štiri leta, da delavec postane izurjen valjač. Manj izurjeni delavci v partiji (team) — valjači delajo vedno v partiji — so na pr. "heaters", ki raagrevajo kovino, predno gre skozi zadnje valjarje, kateri ji dajejo končno obliko, in "roughers", ki so prvi v pehanju ploče tja in nazaj skozi valjarje; ti imajo izborno priliko, da se po maknejo do službe izučenega valjača. L. 1922 je srednja meza delavcev v petorici clevelandskih jeklarn in valjaren znašala \$27.47 na teden. Srednja meza na povprečna meza, marveč meza onega delavca, ki zavzema sredino med najnižje plačanim delavcem in onim, ki ima najvišjo mezo. V tem članku se večkrat oziramo na to "sred-

njo mezo". Najvišjo mezo dobivajo valjači (rollers). Izurjen valjač je v eni izmed clevelandskih jeklarn začelom l. 1924 zaslužil \$3.64 na uro. Nekateri delavci dobivajo toliko na uro, drugi pa po količini dela. Zadržaj skupina se naziva "tonnage workers". Ravno ti delavci imajo največje zasluge v železarnah in jeklarnah. Sedaj skoraj vse clevelandске jeklarne delajo v treh osemurnih dneh mesto v dveh dvanajsturnih, kot je bila navada poprej.

Iz valjaren (rolling mill) potuje kovina v razne delavnice in tovarne, kjer se jeklo in železo izdeluje v raznovrstne predmete. Surovo železo (pig iron) pa utegne tudi iti iz plavža (blast furnace) v livarno (foundry), kjer ga topijo in vlijejo v raznovrstne oblike, kot so nekateri deli strojev, avtomobilski stroji, radiatorji, peči in drugo.

Predno se železo vlije, je treba imeti našrt raznih delov stroja, ki jih hočejo zlit. Ta našrt pripravljajo delavci v risalnici. Glavni risar (head draftsman) je navadno izurjen mehanični inženir in tudi nekateri njegovi pomagači so navadno strokovnjaki v mehaničnem risarstvu. Za druge je zadosti, da znajo prepisati risbe; drugi zopet pretiskavajo iz risb one plave načrte, ki jih sovejo "blue prints". Začetna plača mladeniča, ki se hoče učiti risarstva, je približno \$12 na teden. Izurjen risar dobiwa od \$25 do \$50 na teden in risar, ki je v stanu narisati nekatere dele, zasluži od \$50 do \$60 na teden. Vodilni risarji pa dobivajo še veliko večje plače. Deček, ki hoče postati risar (draftsman), lahko začne kot "blue-print boy" in se kaaneje nauči mehaničnega risarstva v risalnici. Ako potem pohaja večerne ali dnevne tečaje za mehnično risarstvo in matematiko, bo imel veliko več priložnosti, da se pomakne naprej. Deček, ki ima nekoliko nadarjenosti za to delo, lahko postane jako dober risar v treh ali štirih letih. Biserarji najdejo stalno delo, kjerkoli je treba risati stroje, dele strojev, avtomobile, parne in električne vozove ali ladje.

V livarnah je troje izurjenih obrti: izgotavljanje modelov (pattern making), kaluparstvo (molding) in napravljanje strženov (core making). Modelirstvo je najbolj izurjena obrt v livarstvu. Modele za dele strojev napravljajo iz lesa ali kovine, navadno v dveh ali treh komadih, ki se morajo tako dobro ujemati, da skupaj tvorijo popolnen model dotičnega stroja ali dela stroja. Pattern makera v Clevelandu dobivajo od 65 centov do \$1.25 na uro. Njihova srednja meza je \$32.50 na teden. Plača za začetnika v delavnici modelov je različna po starosti začetnikovi in po prejšnji izkušnji. Njegov zaslužek na uro utegne v začetku biti od 14 do 30 centov na uro. Delodajalec in modelir vam bosta povedala, da deček, ki hoče postati modelir, mora imeti vsaj dve leti srednje šole (high school) in, ako je isto dovrnil, je boljše. Deček, ki hoče postati pattern maker, vstopi v delavnico modelov kot vajenec in mora delati štiri do pet let, predno postane izurjen delavec. Kar se tiče priložnosti do kariere, modelir mora postati predelavec (foreman) v delavnici modelov ali pa utegne začeti obrt sam za-se. Mnogo tovarnen namreč ne izdeluje svojih modelov, namreč jih daje napravljati zunaj tovarne. Ceni se, da modelir, ki hoče iti v obrt na svoj račun, more za \$2000 do \$3000 nakupiti vsa orodja in priprave, potrebne v mali delavnici.

Kaluparji (molders) so delavci v livarni, ki pripravljajo takozvane kalupe (molds). Model (pattern) se postavi na modelno desko (flask), nanj natičajo se večkrat oziramo na to "sred-

Kar ostane, se zove kalup (mold), t. j. ona praznina, v katero se vlije tekoča kovina. Kaluparji so na roko ali na stroj. Deček, ki hoče postati molder, ne potrebuje več kot ljudskošolsko izobrazbo, ali, ako hoče dobro napredovati v bodočnosti in postati izurjen kalupar, mora imeti nekotiko znanja o mehaničnem risarstvu, dobro podlago v enostavnem računstvu in se razumeti na "blue prints". Mezda na uro za "molderja" v Clevelandu znaša od 60 do 90 centov; nekotiko izurjenih kaluparjev dobiva tako visokih plač. Navadno ne vzmajo dečkov v livarne, dokler niso 18 let stari. Mezda, ki se v tej obrti plačuje začetnikom, znaša od 40 do 45 centov na uro. Molder ima precej stalno in redno delo skozi vse leto. Deček lahko postane "foreman" in morda tudi nadzornik livarne (superintendent). Razvidno je iz prejšnjega, da začetniki boljše zaslužijo kot kaluparji nego modelirji. Večje mezda za začetnike pa je za to, da se začetniki privabijo v kaluparstvo, ker delo "molderja" je težko in umazano. Ali boljše delo je zanimivo in nudi priliko za večjo izurjenost.

Za izdelovanje strženov (core making) velja ista kvalifikacija kot za kaluparstvo. Stržen (core) je v livarstvu ono notranje zrno kalupa, ki služi za vlijanje form, ki so znotraj prazne. Ta obrt je pravzaprav le panoga kaluparstva. Strženi se pripravljajo iz peska ravno tako kot kalupi, ali delo je po navadi lažje kot ono kaluparja. Strženi se pripravljajo tudi na stroj in najdemo tudi mnogo deklet in žensk v tej obrti. Dečki ali dekleta dostikrat začnejo s to obrtjo, čim grejo na delo v starosti 16 let. Zaslužek in priložnosti so iste kot pri kaluparjih. Začetna meza za dekleta znaša 32 do 38 centov na uro. Štiri leta vzame, predno vajenec postane izurjen "core-maker".

V prihodnjem članku bomo razpravljali o delavcih v strojarjarnah, avtomobilski industriji, o kovačih, kotlarjih itd. — F. L. I. S.

"Rdeča Jednota"

Kazimirjev list piše s dne 14. t. m., da "viada pri rdeči jednoti korupcija na vseh koncih in krajih". Dobesedno piše: "Tudi med naše slovensko ljudstvo se zanaša duh gnile materijalistične morale. Že je opažati žalostne sadove korupcije tu v tej, tam v drugi obliki. N. pr. pri rdeči jednoti, kakšne razmere so?! Javna tajnost je, da viada pri njihovi organizaciji korupcija na vseh koncih in krajih. Članstvo sicer išče izhod iz teh gnilih razmer, pa do pravice ne more, ker jim vlada železna diktatorska pest. Članstvo se tolaži s upanjem, da pride dan plačila. Dal Bog, da bil A brez lastne muje na bo tega dneva. Članstvo se bo moralo zavzeti in napraviti temu radikalen konec."

Ali bi bil "Amerikanski Slovenec" tako prijazen, da bi zapisal, katera jednota je to? Gotovo je mišljena S. N. P. J., toda direktno ni povedano. Besede, da viada pri jednoti korupcija na vseh koncih in krajih, so težka obtožba. Korupcija je lahko zločina. Ako se vrše v jednoti zločini "na vseh koncih in krajih", kot blebeče franciskanski kvantar, tedaj mu bodo člani prizdžate jednote zelo hvalešni, če odkrije konkretne slučaje korupcije na vseh koncih in krajih. Dotičniki, ki so zakrivil korupcijo, spadajo na cesto in morda v zapor. Na dan a korupcija! Kdo so krivci? Kako lahko je zapisiati: "Pri rdeči jednoti viada korupcija na vseh koncih in krajih"! Kaj če bi mi zapisali: "Pri neki rdeči jednoti je korupcija" — in potem molčali? Ali je to pošteno, možno in moralno? Kje so dokazi?

Neki drugi ljudje se tudi vpi- ti o korupciji, zdaj, ko imajo priliko dokazati pred sodiščem korupcijo, pa cvilijo. Ali bi jim franciskanski gospodje radi delali družbo?

Podaljšite se kampanje na svoje šole in pričebite si lepo nagrado!

Čudna valeška imosa

Otok Velika Britanija se deli, kakor znano, v tri historične dele: Angleško, Skotako in Velško. Poslednja nekdanja kraljevina zavzema zapadni del onega polotoka, ki leži severno od Bristolakega kanala nasproti Irski. Angleški prestolonaslednik prejema iz te pokrajine svoj naslov "valeškega princa" (Prince of Wales). Mnogo priseljencev je prišlo v Ameriko iz Walesa; mnogi Amerikanci valeške krvi je igrali važno vlogo v ameriškem življenju, tako je bil Thomas Jefferson valeškega pokolenja.

Velji (Welsh) so poseben narod, ki je ohranil svoj stari keltski jezik. Keltski so bili brkone prvi indo-evropski naseljenci v Evropi. Germani, Slovani in drugi so jih postopoma potisnili proti zapadu. V začetku zgodovinske dobe so Keltski bili prevladujoče plemo v severni Italiji, Franciji, Španiji in v britanskih otokih. Rimljani so jih nazivali Gale. Končno so bili podjarmljeni od Rimljanov, polatinjeni oziroma pogermanjeni, pomešani z zmagovalci in s svojim jezikom zgubili tudi svojo narodno identiteto. Ohranili so se le v nekaterih skrajnih kotih svoje nekdanje prevlade. Danes so se keltaka narečja ohranila na Irskem, Skotakem, v Velšu in med Bretonci na Francoškem. Dočim razmeroma majhen del Ircev in Skotov še govori in razume staro svoje keltsko narečje (Gaelic), je govorica Velšev še vedno ostalo njih staro narečje, takozvani cimrični jezik (Cymric).

Pred kratkim je neki potnik, ki je iz Walesa prišel v Združene države, prestrašil uradnike parobrodne družbe, konsularne in priselniške oblasti, ki so morali zapisati kraj njegovega prihoda, ko je navedel, da prihaja iz "Llanfairpwllgwyngyllgogerychwyrndrobwllllantysiliogogerych". Najprej je, da tak kraj zares obstoja, kakor tudi drugi s takimi imeni. Pa so tudi prej potestna imena v cimričnem (velškem) jeziku. Zgorajje dolgo ime namreč pomenja: Cerkev sv. Marije v Leacvih dragi, bitzu cerkve sv. Tihilije, blizu Rdeče jame". Sicer kaj dolga storija za ime ene vasi, ali tako se vas imenuje.

Ameriška geografska družba, ki navaja ta dogodek, kaljivo podudarja, da pravopisje valeških imen je brkone krivo za to, da se ameriški turisti redkokdaj upajo napraviti izlet v Wales velik njegovi zanimivosti. Pač nimajo korajže iti v kraje, ki se plešejo na pr. Bettwa-y-Codd, Bodelwyddan, Dwygyfychi, Clwyd, Llandudno, Pwllheli ali Pen-y-Gwryd in ki se izgovarjajo bogvevako.

Nekaj o izgovarjavi valeških imen. V zvezi kot u — to je lahka stvar. Ali poglejte, kaj pravi valeška slovnica o izgovarjavi dvojnega "j", ki ga vsi poznajo iz besede Lloyd: Da se izgovori Ll, postavi konec jezika zašad nad zgornje srednje zobne in pihaj na stran skozi usta. Pa poskusil! — F. L. I. S.

WAHTEVA ZA PREISKAVO VELEKORPORACIJ.

Washington, D. C. — Zvezni trgovski komisiji je bila predložena peticija, s podpisli 24 senatorjev, v kateri se zahteva preiskava v gotove namerje snujoče se korporacije, koliko je resnično na govoricah, ki krožijo po Washingtonu, da bodo te korporacije takorekoč podjarmile konsumente. Izid preiskave naj bo predložen prihodnjemu zasedanju kongresa. V enakem smislu izdelana resolucija je bila predložena po sen. Walshu malo pred zaključkom kongresnega zasedanja, toda Cameronu je poarečilo s svojim govornarčenjem preprečiti, da bi prišla na vrsto. V tej resoluciji je zahteval Walsh tudi prepoved prodaje takozvanih "vođenih delnic", spekulacije bank in prevelikim dobičkom. Razumno, da vesled teh točk ni prišla resolucija na dnevni red, ker ako bi se razvila debata, tedaj bi ljudstvo izvedelo marsikaj, kar mu je sedaj prikrito. Da bi bila sprejeta, ni misliti.

ZARKOMET

Materijalistična morala.

Ljudje so kruki in drugače zločinci ali lopovi, ker so materijalisti in imajo materijalistično moralo, kar pomeni v jeziku moralističnih hinavcev, da nimajo nobene morale. To je krivo vsega zla in vseh lumparjev.

Fred čikaškim okrajnim sodnikom se zdaj pere velik volilni škandal. Pri volitvah v aprilu so republikanci in demokratje ukradli preko stotoseč glasov v prid Brennanovi demokratski in Barrett-Crowovi republikanski politični mašini. Čikaška volilna korupcija smrdi do Rimske ceste. Zakaj se to godi? Zato, ker so vodilni čikaški političarji materijalisti in rdeči brezvrvi brez vsake morale.

Serif Hoffman je prišel iz ječe. Sedel je mesec dni. Bivši ječar Westerbrook se sedi. Oba sta bila zapletena v butlegarsko korupcijo. Zakaj? Zato, kar sta materijalista in brez vsake morale.

Poglej vsak dan v dnevnike, ki so laskavo pisali o evharističnem cirkusu in peli hozana desetim kardinalom, in kaj vidiš? Korupcija, zločini in lopovščine na vseh koncih in krajih Amerike. Zakaj? Zato, ker je Amerika zavrgla božje zapovedi in zapisala materijalistično moralo na svoj zvezdatni prapor!

Če hinavci govore resnično, tedaj v Ameriki ni več niti enega poštanega kristjana.

Zenia, ki se zanima.

V Chicagu živi neki John J. Hanlon. Mož je prišel v časopise — celo Brisbane mu je posvetil košček kolone — ker je pisal vladi v Washingtonu, da bi se rad oženil, toda prej hoče vedeti, če ima vlada kakšne navete glede ženitve in koliko otrok zahteva od njega.

Časopisi ne povedo, kaj mu je vlada odgovorila, če mu je sploh. Ako bi Hanlon ali kdo drugi pisal vladi za navodila, kako je treba zrediti tele ali prašičke, bi takoj dobil cel kup knjig zastoj in zelo prijazen odgovor. Nihče pa ne sme pričakovati, da bi vlada učila, kako se morajo ženiti in ploditi ljudje, kajti to bi bilo — bognavaruj — nemoralno. Ljudje, ki so ljudje in ne živina, morajo to sami znati, čeprav ne vedo nič in se pariijo in plode kar na slepo srečo!

Številno otrok je zaveda matere, ne pa vlade, komentira Brisbane in nadaljuje: Vaški materji bi moralo biti dovoljeno, da sama odloči, koliko otrok hoče imeti. Pravilno!

Pipec je že skrhan.

Pred nedolгим časom so bili kutarski pisaci titulirani s pipci v Zarkometu. Ali je bilo dobro? Vsekakor je — ker zdaj mrgoli pipcev pri sosedih. Tudi kutarji, ki tako radi kvakajo o pagabogstvu, pipčarijo makakovski.

Well — pipec je že star. Treba je kupiti kaj novega. Ribničan, ki zalaga pripravljivo deco s pipci, ima dovolj druge suhe robe. Kaj če bi za izpremembo kupil pupca? Pupec bo dober nekaj časa, samo gultiti ga ni treba preveč.

"Mill kraj" bo zadnji.

Tudi Belgija je dobila diktaturo. Sicer ni Belgija nič posebnega, da bi ne smela iti za Mussolinijem, Pangalosom in Poljakom. Kar me malo ježi, je to, ker se naša Jugoslavija ne gane. Ali mora res biti Jugoslavija pri vsaki stvari zadnja, prav zadnja?

Pogrebničkovo oficijelno krikanje.

Cenjeni Zarkomet! Clevelandski pogrebničkovo-predsednik kriči v imenu blagovine in članstva. Tako je delal tudi prejšnji predsednik, ki je smernor pisal in na sejah govoril: "Naša mati, naša mati jednota". Res je bila njegova mati, moja pa mačeha. Danes pa ni sluha ne duha več. Tako bo tudi s pogrebničkom, kadar ga brucejo s stolca. Pogrebničkovo krikanje je njegova kampanja za nov termin in nič drugega. — Rdeči sršen iz New Dulutha. E. T. B.

Uvoz v Zdr. državo se je zvišal za 642 milijonov

Izvoz se je pa znižal za 111 milijonov. In to je vzrok vedno večji brezposelnosti.

Washington, D. C. — Iz poročil, katere je izdal zvezni trgovski departament se lahko razvidi vzroki, zakaj postaja brezposelnost v Ameriki vedno večja.

Da bo do tega prišlo, so opozarjali ekonomičarji že pred leti. Kajti zadolžena Evropa išče trge za svoje produkte na vseh koncih in krajih; najbolj pa Nemčija, katero drži za vrat...

ZANIKRNOST VZROK TOLIKO ČLOVEŠKIH ŽRTEV OB EKSPLOZIJAH MUNICIJSKEGA SKLADIŠČA.

Dover, N. J. — (F. P.) — Zadržana velikanska eksplozija municijskih skladišč v Lake Denmark pokazuje, koliko se gotovo merodajni krogi brigajo za človeško življenje.

Mornariško municijsko skladišče je obsegalo iz 500 akrov sveta, na katerem je bilo 500 poslopij, v katerih je bilo vskladiščeno razstreljivo vsake vrste.

Bljuznja mesteca kot Mount Hope, Hibernia sta takorekó polpopolnoma porušena; iz mesta Rockaway so morali vsi prebivalci bežati.

Koliko municije je bilo uničeno, se ne ve, ker izrazni ni bilo še nobenih izjav v temu oziru.

GOVERNOR ZAGROZIL Z OBSEDNIM STANJEM HER-RINU.

Springfield, Ill. — Zaeno z odredbo odpoklica miličarskih čet iz okraja Williamsona, kamor so bile poslone ob priliki zadnjih izredov, je guvernor Small izdal oklic na vse prebivalce v tem okraju, da naj spoštujejo zakone in vzdržujejo mir.

Huda zima v Argentini.

Buenos Aires, Arg., 15. jul. — Južnozpadna Argentina ima letoš hudo zimo, kakršne že ni bilo 25 let.

KOLIKO VESTE?

Znanstvena vprašanja in odgovori. (Izrežite in shranite, morda vam kdaj prav pride.)

- 1. Zakaj je možno oživetiti utopljence, ki je navidezno že mrtev?
2. Zakaj netopir lahko leti v temi, ne da bi se zadel kam?
3. Zakaj se ti zdi, da ti luna sledi, če jo opazuješ, med hojo?
4. Ali lahko sami odgovorite na gornja vprašanja?
5. Človek umre, kadar zmanjka kisika v telesu in kadar se začne v istem kemični izpremembe.

TATOVNI "ODNESLI" ERO-PLAN.

Richmond, Ind. — Neznani zlikovci so udrili v hangar in se odpeljali z eroplanom, last Walter Andersona.

WILLIAM H. JOHNSTON PODAL OSTA VKO.

Washington, D. C. — Mednarodna unija strojnikov je izbrala najboljšega člana eksekutive, ko je William H. Johnston podal ostavko po 14 letni in pol delu za izboljšanje položaja strojnikov.

Na ta dan je eksekutiva tudi priredila mal poslovilni večer v počast Johnstonu. V svojem govoru je med drugim povedal marsikatero premišljevanja vredno besedo, katero naj si posebno dobro zapomnijo neorganizirani delavci v Ameriki.

Nadalje je rekel, da na podlagi tega prišel do prepričanja, da je imel neki ameriški filozof popolnoma prav, ko je rekel: Tam je nekaj nepravilnega, kjer imajo oni, ki največ producirajo, najmanj, in oni, ki najmanj producirajo, pa imajo največ; kjer je poštenost zavita v cunje, lopovščina se pa oblači v baržun; kjer pridni in dobrosrčni dobijo samo skorjice, kjer lenuhi in objestni pa sedijo pri polnoobloženih mizah.

Mount Vernon, N. Y. — Nekateri prebivalci v tukajšnjem mestecu so tako občutni, da ne marajo nobenega vriča ob jutranjih urah, niti ptičjega petja. Spati hočejo nemoteno, dokler se jim poljubi. Ker pa se ptiči ne zmenijo za njih ukaze, ampak imajo svoje odredbe in živgoliže že takoj ob solnčnem vzhodu in nekateri že preje. To je pa tukajšnje meščane tako vjezilo, da so izdali odredbo, da se morajo vsi krilati pevc izseliti. Naravno, ptiči so niso niti najmanj zmenili za take odredbe in imeli svoje koncerte vsako jutro.

VEŽBANJE ZA VOJNO MORNARICO PRENESLO V UNIVERZE.

Washington, D. C. — Gotovi krogi v mornariškem departamentu so prišli do prepričanja, da je vojna mornarica prešibka, in da so vsa vežbališča za vojno mornarico premajhna za vežbanje toliko mornarjev, kot je potreba. Vsi tedaj so mornariški tajniki odredili, da se prične z vežbanjem za vojno mornarico tudi na univerzah, in sicer se bodo vršilo v naslednjih: Harvard, Yale, georgijska tehnološki inštitut, Northwestern University, californijska univerza in državna univerza v državi Washington.

ROBERT SCOTT OBDOJEN V DOSMRTO JEČO.

Chicago, Ill. — Obravnava za Robert Scotta je končana. Obsojen je bil na dosmrtno ječo vlad umora pomočnika v neki lekarni v "downtown" distriktu, Joseph Maurera. Obravnava se je vlekla že nad dve leti. Njegov brat Russell Scott je bil na isto obdolžitev obsojen v smrt na večletnih. Oba sta priznala umor, toda oba zanikujeta, da bi eden ali drugi odkljud usoden strel, za katerim je Maurer umrl. Najprej je bil aretiran in obsojen Russell Scott, ki je trdil, da je on nedolžen pri tem umoru; nekaj časa pozneje se je pa zglašil njegov brat Robert in izjavil, da je on tudi soudeležen tega umora, toda smrtonosnega strela pa ni oddal. — Zagovorniki Russell Scotta bodo sedaj najbrže vložili prošnjo za novo obravnavo.

DEŽ MORDA USTAVI NADALJNE EKSPLOZIJE V MUNICIJSKIH SKLADIŠČIH.

New York, N. Y. — Okolica Lake Denmark je še vedno v negotovosti, je li vsa nevarnost nadaljnih eksplozij municijskih skladišč odvrnjena, ali ni. Požar še ni popolnoma omejen in še vedno se čujejo posamezne eksplozije municije. V torek zvečer je pričel padati dež, kar je zelo povečalo upanje, da je vsa nevarnost odstranjena.

Vsled požara, ki je nastal v ostalih skladiščih, je bila velika nevarnost za armadno municijsko skladišče, da zleti v zrak, katera eksplozija bi pretresla celo severni okraj države New Jersey. Ako bi ne bil takoj stopil v akcijo pričujoči oddelek mornarjev pod poveljstvom poročnika J. C. Richardsona dodeljen mornariškemu avijatičnemu oddeleku, in pogasil ogenj, bi požar najbrže objel tudi armadno municijsko skladišče.

Dosedaj so našli 21 trupel med razvalinami mornariškega municijskega skladišča. Na delu je osemsto mornarjev, ki iščejo ranjence in trupla. V kolikor so mogli škodo oceniti, dosedaj znaša samo na materialu nad 85 milijonov dolarjev ne veteviški škoda na poslopijih. Na armadnih skladiščih je pa škoda ocenjena na pet milijonov dolarjev.

KER POJEJO PREZGODAJ, SE MORAJO ODSTRANITI.

Chicago, Ill. — V Lincoln parku bodo zgradili nova stanovanja za opice, v kateri namen bo potrošenih 250 tisoč dolarjev. Ta "stanovanja" bodo v higijeničnem oziru najmodernejša, da bodo preprečene vse nalezljive bolezni, katere prinašajo v zverinjak obiskovalci. — Da, daleč smo prišli, ko se za opice bolj skrbi kot pa za ljudi. Za zgradbo higijeničnih stanovanj onih, ki jih sami ne morejo zgraditi, se pa nihče ne zmeni, akoravno je ravno v Chicagu na tisoče in tisoče družin, ki morajo po krivdih drugih — največ onih, ki imajo dovolj denarja za razne psičke, mačke in opice — stanovati v stanovanjih, ki so za 95 odstotkov slabša, kot pa kletke, v katerih bivajo sedaj opice v Lincoln parku.

250 TISOČ DOLARJEV ZA STANOVANJA OPIC.

ZRTVOVAL ŽIVLJENJE ZA PSA.

Evanston, Ill. — George H. Marsh je umrl valed izbrpanja svojih moči, ko je rešil svojega psa, ki je bil v nevarnosti utopljenja v Michigananskem jezeru.

Vinska kopalka ima smolo.

Chicago. — Miss Joyce Hawley, hči litvinskega mesarja iz Chicaga, ki se je proslavila z znano šampanjsko kopalko na gledališkem odru v New Yorku, je zadnje dni prenesla svojo karijero v svoje rodno mesto, kjer pa nima sreče. Najprej je bila aretirana v downtownu, ker je prezrla signalno luč za avte in potem ostala policaja. Plačati je morala \$56 kazni. Zdaj pa je lastnik Lincoln Taverna v Morton Grovu, ki je punco najel, da bo plesala v njegovem kabaretu, prejel odredbo policijskega načelnika, da jo mora odsloviti.

Oscar Wilde

Mračnega in hladnega novembra dne leta 1900 so pokopali na pariškem montmartrskem pokopališču Oskarja O'Flaherty Wildeja.

Čudna in neprimerna je bila življenska tragedija tega modernega helena. Vse vsem najlepšim stranem v njegovih delih, je bilo vse njegovo življenje popoln paradoks z bolnim in krvnim koncem genija. Jasno, slika svoje zanimite in močne osebnosti je najboljša podala v čudovitem svojem delu "De profundis".

Poleg lorda Byrona je Oskar Wilde najzanimivejši pojav v angleški literaturi devetnajstega stoletja. Velike je poedinskih črt o življenju in nazorih teh dveh lordov. Skupen je bil njun prezir do filistrov, posebno do angleških filistrov. Francoska jima je bila mnogo bližja kot Angleška. Oba sta ljubila lepoto, sijaj in svobodo in sta brez strahu kazala svo sovražstvo do družbe, v kateri sta odrasla.

Oskar Wilde je bil umetnik individualist. Od svojega prepričanja se ni podal niti takrat, ko je spoznal, da "so vrvišene misli in visoka čustva že v bistvu osamljena." Vsi njegovi junaki so individualisti od Doriana Greyja do Salome, ki je končala kakor je žalostno končalo njegovo življenje. In radi tega njegovi junaki trpe kakor njih mojster, Wilde je bil morda bolj kakor vsi njegovi junaki individualist v vsakdanjem življenju. Povsod, na ulici, v gledališču, v salonu in doma je bil svoje vrste anarhist. Ni znal in tudi ni mogel ni, pisati sonetov in prodajati slanine. Bil je iz onega malega kroga izbranih, ki so misleci in živje lepote.

"De profundis", "The Ballad of Reading Gaul", "Salome" in "Intentions" so njegove divne priče o delih neprecenljive vrednosti. Ni je knjižice, ki bi vsebovala v bleščem slogu toliko lepote slik in vzvišenih misli in bi bila obenem tako popolna priča mojsterske umetnosti, kakor je Wildejeva iskrena izpoved "De profundis". V mnogih ozirih je na isti višini "Cvetje Franciška Asiškega." Balada readingske temnice je grozna slika jetniškega življenja, ki človeka reže v srce kakor dleto v kamen. Ponj očitnega protesta proti poniževanju človeka na nivo živine ni v svetovni literaturi. Saloma je čudovit in tajinstven spjev o lepoti in razkojju vzhoda. Zložil ga je Wilde v Parizu v francoskem jeziku. V "Intentionu" je Wilde do umetnosti razvil svoj sarkazem. To je cel niz biserov najrazličnejših barv. Kaj takega je mogoče napraviti samo sanjač, estet in pravcati čarodelnik na polju pisateljstva, kar je bil Oskar Wilde.

VOZNA NA ELEKTRIČNI ŽELEZNICI AURORA & ELGIN POVIŠANA.

Chicago, Ill. — Potniki, ki se poslužujejo električne železnice Aurora & Elgin, ne bodo prav nič vesel odloka illinoiške trgovske komisije, ki je dovolila družbi, ki lastuje imenovano železnico, povišati vozno za 15 odstotkov. Nove cene stopijo v veljavo 12. novembra t. l.

Agitirajte za "Prosveto"!

SLIKE IZ NASELBIN

O "shodu" v Sheboyganu. Sheboygan, Wisconsin. — Neverjetno, toda dejstvo je, da ne samo bog; ampak tudi mati božja se je počela zgražati nad preveliko hinavščino, kakoršno zadnje čase počenjajo razne kreature v Sheboyganu. Ob priliki birme so morali gotovi dvakratni siromaki plačati celih \$35.00, če so hoteli otroku vzeti čelo, da mu obdrži v njem tisto, kar so mu do danes natolkli v njo.

Po končanem obredu so se razni starokrajski govorniki v duhovskem oblačilu zbrali na planem, da uverijo omenjene siromake, kako veliko delo storijo, kadar darujejo v božje namene. Ravno ti ljudje trdijo, da je bog pravičen sodnik. Zato je tudi izil ploho težkega dežja nadnje in s tem razbil svečani shod, na katerem so delali in govorili edino v božje namene — brez božje volje.

Naš znani fant-od-fare se je minulo poletje mudil v stari domovini, kjer je stikal po božjih potih in zapravljal stric Samove grobe, za katere ni nikoli teško delal. Ob ti priliki je štaknil tudi nekega artista, pri katerem je naročil za večjo vsoto podobno matere božje, katera je bila pozneje importirana v Sheboygan, kjer jo sedaj malikujemo.

Fant, polni zaupanja in milosti božje, je kaj rad pognal svojo novo karo z največjo naglico, prepričan, da mu stoji mati božja vedno ob strani. Zadnji dan se je pa izkazalo, da mati božja ne stoji vedno ob njegovi strani, ker je kara preveč poskočila. Eni so zleteli kar skozi strop proti nebesom, bolj grešni so pa rili proti pektlu. Toda svojega cilja niso dosegli ne prvi ne drugi. Vsi so ostali še med nami. Samo nekoliko popraskani so strelci, kako v čuden model se je v trenutku spremenila ta njih kara. Sedaj pa radovedno ugrabimo, ali je mati božja naredila čudo, ali jih je kaznovala. — Tom Kumara.

Ōlkaška gledališča

V kino-gledališčih družbe Babalan & Katz je ta teden za ljubitelje kino-slik, koncertnih točk in "jazza" precej dober program. V gledališču "Roosevelt" kažejo še ta teden sliko "La Boheme", v kateri nastopa Lillian Gish, John Gilbert in druge "zvezde". Slika prikazuje življenje umetnikov v Parizu in tračičen konec umetnice v vezonih, ki je zaljubljena v dramatskega pisatelja.

V gledališču "Oriental" ima glavno točko programa znani Paul Ash s svojim orkestrom; oni, ki radi poslušajo "jaz", pravijo, da je v tem Ash prav mojster. V gledališču "Chicago" je na programu romantična slika "The Road to Mandalay"; v glavni vlogi nastopa Lois Moran, poleg drugih "zvezd". Na programu so tudi koncertne točke in "The Bathing Revue".

V "Tivoli" kažejo ta teden sliko iz pariškega življenja in sicer "The Dancer of Paris". Na programu so razne koncertne točke in najboljši plesalec "Charlestona", Richard Rix pa nastopa v sliki "Say it Again", ki jo kažejo v gledališču "North Shore". V "McVickers" pa kažejo sliko "Pulpets", toda glavna točka programa je pa Ralph Williams s svojim "jaz" orkestrom.

Gledališče "Central Park" bo od sedaj naprej največje gledališče z najboljšim programom na južnozpadni strani Chicaga. Kazali bodo prvovratne slike in ostali program bo enak najboljšim programom "Downtown" gledališč.

V JETNIŠNICI NE POZNAJO PROHIBICIJE.

Chicago, Ill. — Ze parkrat je bilo poročano, da v nekaterih tukajšnjih jetnišnicah ni treba trpeti "zeje". Tak slučaj se je sedaj zopet pripetil, ko so opazili, da znani pobjojnik Martin Durkin ni bil vedno trezen, ko je prišel pred sodišče. Krivdo sedaj vračajo drug na drugega; pazniki se izgovarjajo, da je Martin Durkin bil trezen, ko je zapustil celico, toda opit, ko je

prisel iz sodne dvorane. Nekateri jetniki priznavajo sami, da dobioj opojne pižave, kolikor je hočejo; plačujejo jo po 50 centov kozarček, nekateri pa kupijo steklenico, katero privedejo na vrvice, obesijo okrog vratu tako, da jim vial po hrbtu pod sukničem.

NAPREDNI FARMARJI V WISCONSINU IMAJO SVOJE GLASILO.

Green, Bay, Wis. — Tukaj je pričel izhajati nov farmerski list na štirih straneh in ki bo izhajal tedensko pod imenom "The Progressive Producer". Prva številka je izšla 1. julija. Velepomemben je uredniški članek, v katerem je sledeči odstavek: "V Ameriki sta sedaj dva razreda: Razred ljudi, ki lastujejo faktično vso, producira pa ničesar, in razred, ki producira vse, lastuje pa ničesar. Mi pa zastopamo stališče, da moramo služiti producentom."

NAZNANILO.

Lorain, Ohio. — Vao slovensko naselbino vabim, da poseti veseloq, katera se vrši v soboto zvečer v Slovenskem narodnem domu dne 17. julija, katera čisti dobiček je namenjen za družino Mary Kuhar. Ker se zavedamo, da je treba podati roko, odpreti srce, otirati bratovska solze, zaradi tega računamo na vas, da boste gotovo navzoči. John Brus, tajnik št. 17 S. N. P. J. — Ivan Ivančič, tajnik društva "Jugoslovan" S. D. E.

FARMA NA PRODAJ.

obsegajoča 40 akrov izbojshane zemlje z novimi poslopiji, 35 akrov je izščikana-ga pašnika blizu farme, vse skupaj je blizu trde, s kame-njem posute ceste. Eno miljo oddaljeno od železniške postaje. Primerna cena ako se kupec hitro oglasi. Za nadaljnja pojasnila se obrucite na: Jalmer Ojala, Box 111, Zim, Minn.—(Adv.)

DA SKUHAS DOBER FI-VO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v naši hiši, kmeti, stotniki in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričate, da je doma pri vas kuhani vedno le najboljši in zdravstveni. Groceries, stadiškovarje in v predelane solenine doma pripravene poskus pri vaših naročilih. Pišite po informacijah na: FRANK OGLAH, 6401 Superior Avenue, Chicago, Ill.

NAROČNIKI POZORI

Znamenje (June 30-1926) pomeni, da vam je narodna potekla ta dan. Pomnite je pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen ved napakega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov. Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino. Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani S. N. P. J. doplačajo za pol leta \$1.00 in za celo leto \$3.00. Za mesto Chicago in C-cero za leto \$6.00, pol leta \$3.25, za člane \$5.00. Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00. Tednik stane na Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino. Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov: UPRAVNIŠTVO "PROSVETA" 2657 S. Lawrence Ave. CHICAGO, ILL.

KAMENI DEŽ

Spisal dr. Simon Subić.

(KONEC.)

Take prikazni silije zvezdo-
slovice do sodbe, da je asteroid-
nih kosov raztresenih po vsej
zemeljski eliptični dragi okrog
in okrog sonca, na tem mestu
redkeje, na onem gosteje. Astro-
nomi torej po pravici trdijo, da
utrinjalke delajo svoj kolobar
ali da plava asteroidni kolobar
po vesoljnem prostoru okrog
sonca. Ob križiščih kolobarja
in zemeljske drage prihajajo
najbližje zemlji, in tedaj zabre-
dejo cele reke v pozemeljsko
ozračje.

Asteroidi, dasi različni v po-
samičnostih, vendar-le kažejo
neko vzajemnost med seboj, ne
le glede svoje zunanje podobe in
skorje, ampak tudi glede tvarin,
iz katerih so sestavljeni. Naj
so nabrani v tem ali onem sto-
letju, naj so popadali v Evropi
ali v Ameriki, na vseh opazuje
ogledovalec bistveno enakost,
dasi se ne da tajiti velik razloček
med nekaterimi posameznimi
kovi. Vsi aeroliti so preobleče-
ni z neko tanko, črnovešlo skorjo,
katera je večidel vsa žilasta.

Kemične tvarine, iz katerih so
sestavljena trupla aerolitov, so
enake posemeljskim tvarinam.
Med temi je osmero kovin, pete-

ro prstevin in sploh tretjina nam
znanih prvih ali elementov.

Dasi aeroliti obstoje iz znanih
prvin, vendar kažejo nekako tu-
je lice, ki se ne ujema ni s po-
zemeljskimi rudninami, ni s ze-
stavnimi deli hribovja. Zelezo
se nahaja skoraj v vsakem aero-
litu ter mu daje neko posebnost,
kateri ni najti na znanih doma-
čih truplih. Meteorno železo pa
iz večine ni čisto, ampak zlito
ali legirano je z nikljem, in tej
zlitini je deloma pridejanega tu-
di nekaj žveplena železa. —
Najčistejšega železa so: aerolit
iz Hradčine pri Zagrebu, ki je
padel 26. maja l. 1751., in tisti
aerolit, katere je Aleksander
Humboldt prinesel s sabo iz Me-
hike. V teh aerolitih je železo
močno podobno kovaškemu in
tako mehko, da se da kovati ka-
kor kovaško železo. Truplo teh
aerolitov nima skoro nič druge-
ga v sebi, kajti 96 stotin je žele-
za. Nasproti pa aeroliti iz Siene
nimajo čez dve stotini železa;
meteorolit iz Alajasa pa je bil ta-
ko rahlo iz prstevin sestavljen,
da je v vodi kar raspadel, kakor
da bi se bil stopil.

Kdor pa bi iskal v pozemelj-
skih truplih enakih spojin, ka-
kor se nahajajo v aeroliti, bi

se zastonj trudil. Dasi imajo
zemlja in aeroliti enake prvine,
je vendar zmes teh prvih v aero-
litih vsa drugačna. Ploščeno pa
ni na zemlji tiste zlitine železa
z nikljem, katere daje skoraj
vsem aerolitom neko posebnost.
Ni v kovinah, ni v rudninah ni
take zlitine, pač pa trdijo neka-
teri geologi, da se nahaja v si-
birskem hribovju neko kame-
nje, v katerem je zraven železa
tudi nikelj, dasi nima pravega
aerolitnega značaja.

Poleg teorije Kantove in La-
placeve sicer ni drugega pričako-
vati, nego da obstoje planeti in
katerakoli trupla našega osoln-
čja z semijo vred iz istih prvih.
Asteroidni kolobarji, katerih
štejejo več nego enega, spadajo
pod naše osolnčje; dasi so tuji
na zemlji, vendar se glede svojih
sestavlin nekako ujemaajo z ze-
meljskimi trupli. Torej je tu-
kaj nekaj podobnega, kakor na
zemlji med rastlinstvom in ži-
valstvom; dasi ima zemlja po-
vod isto značilnost svojih ze-
stavnih tvarin, vendar se razvi-
je iz istih sestavin pod drugim
podobjem druga žilasta, drugo
drevje in druge živali. Posebno
se nahaja v rastlinah po drugih
delih drugačne spojine istih
prvin; in odtod izvira tolikanj
milna mnogovrstnost žilic in
rastlin, katere dajejo raznim ze-
meljskim pasovom tiste zanimi-
vo raznolikost v podobah, katere

vabi n. pr. nas Evropejce v deže-
je novega sveta. Kar na zemlji
pri rastlinstvu in živalstvu učni-
ci podnebje, to utegne provzro-
čiti v vesoljnem prostoru bodi-
si ta ali ona nam na zemlji pri-
krita vez med solncem in plane-
ti asteroidnim kolobarjem, iz ka-
terega prihajajo aeroliti.

Različna vnanost glede obli-
ke priča razen zgoraj omenje-
nih vzrokov, da aeroliti niso o-
troci naše zemlje; njih bistvena
enakost pa kaže, da so iste ro-
dovine.

Komu se tu ne vriva vpraša-
nje: Kaj pa so bili nekaj tist
aeroliti? Radovednost ne čakaj
odgovora, katerega ti za gotovo
niče ne more dati. Če ti je pa
ljubo, pa prepustiva za kratek
čas svoje misli bujni domišljij-
vosti ter si sestaviva vprašanje:
Kaj pa bi bilo, ko bi kdaj trčila
naša zemlja skupaj z drugim ve-
likim svetom, kateri bi našel v
naše osolnčje? Kaj bi se zgodilo,
ko bi bil oni veliki svet močnej-
ši, nego zemlja, o kateri uč ge-
logija, da proti kurjemu jajcu
njena skorja ni niti tako debela,
kakor jajčja lupina? Mahoma
bi jo razdrobil oni tuji silovitec
na večje in manjše kosove in
kosce, v dim in prah, in nje ras-
nata skorja bi se razpršila na
vse kraje sveta; njeno notranje
tekoče jedro bi utegnulo kakor
beljak in rumenjaki v jajcu ali
obliti glavo kozu, ki jo je butil,
ali ga se zadreviti, kamor ga je
pognal hip. V le tem slučaju
bi se utegnulo tekoče jedro, dasi
silo razburjeno, sčasoma pomiri-
titi kapilije vode enako ter bi
drevilo dalje po vesoljnem, pro-
storu. Toda to ni več naša zem-
lja, postal je nov, nekaj manjši
svet. A zemeljska skorja, torej
to, kar ljudstvo imenuje svet
ali zemljo, zdaj razrulena in
zdrobljena in razpršena, se gib-
lje po drugih novih potih in si-
cer iz večine kakor roj kobilic,
nič drugače nego aeroliti v me-
teornih rekah! In človeka ne bi
bolela več glava! Konec bi bilo
njegovoga življenja, konec nje-
govih v smolju obrasa ustvarje-
nih del in njegovih misli, s ka-
terimi si je bil izbiljal svoje
možgane. Trone njegovega tele-
sa bi takah po vesoljnem pro-
storu nebeških teles, na mi-
lijarde let, išče družbenja e-
tovaristi katerih je bila enaka u-
soda; sprijemali bi se naposed
med seboj ter bi spočnjali a po-
možje stvararstvo nove plodo-
ve novo življenje in ta j oni
zvezdi, kamor bi jih zanesla bo-
lja roka.

Tako nekako bi si utegnili za-
misliti izvor in prihodnost se-
dajšnjih aerolitnih rek; s koliko
verjetnostjo, to pa je drugo
vprašanje, kateremu ne va nihče
gotovega odgovora.

S svetovi onkraj osračja naše
zemlje: s solncem, s luno, s pla-
neti in nepremičnicami nima člo-
vek razen etra nobene druge
svetovi natego, s katero večjejo
svetovi na se drug drugega, in
pa luč in njene spremijalko gor-
koto. Samo meteorji opravljajo
neko telesno dotiko s svetovi ve-
soljnega prostora; ne veže jih z
zemljo samo nevidna natega, ni-
ti samo luč in gorkota, ampak
samé s svojim truplom, katere
je pretrpelo marsikatere boje na
nebu za svoje ohranitev, same
prestopajo naše veseljnih eye-
tov ter se združujejo kot neba-
ški sorodniki s znanimi tvarina-
mi naše zemlje. Nebesa zame-
nijo z zemljo! Pri nas si iščejo
novega domerja ter se udomeče
pri nas kot edini rešilci tuji
— skrivnostne stvari, rojene in
vzgojene po anostavnih naravnih
močeh v nesmrtnih nebeških
prostorih.

Aeroliti so edini primer tele-
ne naše dotike s svetovi neba-
ških pokrajih. Kdo se ne bi ču-
dil, ko potipja prstena in to-
vinaka trupla, dolga iz ozvenja
na zemljo! Te novodošle neba-
čane pa ima človek na svetu po-
polnoma v svoji oblasti kakor
posemeljska trupla; na tehtnico
morajo, pod kladivo in v kami-
ški stroj! Karkoli hoče, stori
človek z njimi ter zahteva od
njih odgovora na tolikanj skriv-
nostna vprašanja. Če ne bi dru-
gega dobilka in veselja imel z
njimi, še to je dovolj, da mu o-
čitno dokazujejo, da so svetovna
trupla naši zemlji bolj v sorodu,
nego bi si bil kdaj mislil.

Ozira se naposed nazaj v
starodavne čase, se spominjamo,
da govore ljudaka poročila že
čez poltretje tisočino let o pa-
danju kamenja izpod neba. Ne
manjka se prič, katerim je pred
očmi padel aerolit na zemljo.
Cortezovi spremljevalci so videli
v Cholulaju, ko je ravno padel
aerolit na bližnjo piramido. V
Cremaju je s svojim padom ubil
nebeški kamen nekega samo-
stanskega brata 4. septembra l.
1511.; drugega meniha je ubil
aerolit leta 1650. v Milanu; leta
1674. je usmrtil aerolit, padši
na švedsko barko, dva pomor-
ščaka. — Kalifi in mongolski
knezi so toliko cenili imenitnost
nebeškega kamenja, da so si dali
narediti meče iz aerolitov, kateri
so bili padli za njih dni na zem-
ljo.

Učenjaki, katerim še ni bil ni-
kdar padel aerolit na nos, niso
nikdar hoteli pritrrditi tem do-
gdom; to razvidimo iz njih
ponašanja v akademijah, v ka-
terih se celo do začetka našega
stoletja niso mogli odreči dvo-
molu o resničnem padanju ne-
beškega kamenja. Te dvome je
za smeraj podri šele Biot leta
1808., ko mu je prišel po nakem
naključju aerolit, kateri je rav-
nokal bil padel z neba pri Aigle-
tu, še vna razgret v roko.

Nasproti tolikim, šele v naj-
novejši dobi premaganim dvo-
molu mika gotovo braice posve-
deti, do kolike stopinje so se
povzpeli grški modrijani glede
tolmačenja teh nebeških poja-
vov. — V popisovanju Lisandro-
vega življenja nam razlaga Plu-
tarih svoje misli glede ognjenih
meteorov. On pravi: "Utrinjalke
niso niti izmečki, niti iz-
toki etrakaega ognja, ampak so
nebeška trupla, katere se vna-
mejo, ko pridejo v naše ozračje,
padajoč na zemljo, pa zopet u-
gasnejo." — Dokler nismo do-
gnali današnjega spoznanja, ka-
terega se opira na toliko starih
Grkom nepoznanih pomočkov,
na natančno opazovanje, merje-
nje, tahtanje in resno preisko-
vanje, dotlej ne bi bili mislili, da
bi bil pred toliko sto leti Plutarh
še vedel povedati resnico!

STRELA POVZROČI 150 MILI- JONOV ŠKODE FARMARJEM.

Chicago, Ill. — Na podučnem
zborovanju, kako omejiti požar-
na deželi, je bilo poročano, da
imajo farmarji vsako leto nad
150 milijonov dolarjev škode
valed požarov, katere povzroči
strela, poleg tisoče slovaških
življenj. Valed tega bodo pri-
redili obširno podučno kampa-
njo med farmarji, kako morajo
postaviti strelovlje in poslopja,
da se omejijo število požarov.

RAZMESARJENO ŽENSKO TRUPLO NAŠLI V SVE- ZEM GROBU.

Boston, N. Y. — Policija in
detektivji so na lovu za morilec
neke mlade okrog 25 let stare
ženake, katere razmesarjeno
truplo so po naključju našli v
grobu, ki je bil pripravljen za
nekega umrlega v tukajšnjem
mestu. Truplo je po naključju
našel Vittorio Giannini, dode-
ljen tukajšnji bolničar za umor-
bojne, ko je šel po opravkih na
pokopališče in opazil, da ni vse
v redu v nekem ravno izkopa-
nem grobu. Ko je natančneje
raziskal, je opazil zavitke, ki
so se mu zdeli še bolj sumljivi
in to največ radi krvi, ki se je
opazila na zavitkih. Poklical je
policijo, in ko je odprla zavitke,
je dobila v njih kose ženskega
trupla. Zavitki so bili na dan
groba, in čez zavitke pa tanjka
plast flovee.

Pri avtopseji trupla so zdrav-
niki izjavili, da je bila ta žen-
ska umorjena pred 48 ali 72
urami, in da je bila na nji pred
smrtjo in tudi po smrti izvršena
operacija. Razkrojanje je moraj

izvršiti kak zdravnik. Policija
kakor tudi detektivji preizku-
jejo, kdo je bila ta ženska, ker
v zavitkih niso našli nobenega
sledu, kdo da bi bila, in ravno
tako preiskujejo, kdo je izvršil
to hudodelstvo.

Gotova odpora za slabo prebavo in želodčne nerede.

Dobi se novo zdravilo, ki hitro in
gotovo deluje.
Zdravniki se čudijo kako hitro to
novo zdravilo, svano Nuga-Tone, od-
strani slabo prebavo, zabasnost, om-
otico, glavobole, slab duh in želodčne
nerede. — Nuga-Tone povrne nov živ-
ljenje in moč iztrpanim živcem in mi-
šicam. Dela splošno kri, umirja živce in
čudovito poveča moč vadnosti. Nu-
ga-Tone daje uživajoč spolec, dobe-
spetit, dobro prebavo, reden stol in
človeka postavlja v vseh ozirih. Če se
dobro ne počutite, tedaj je vaša do-
ložit, da poskusite Nuga-Tone. Je pri-
jetna za vživeti in takoj se boste počeli
počutiti boljše. Če vam je še ni pre-
djal vaš zdravnik, pojdite takoj k le-
karnarju in kupite steklenico Nuga-
Tone.
Indeloyatelj Nuga-Tone vedno tako
dobro kaj je leta vstanu storiti za vas
v takih slučajih, da prilijajo vse lekar-
narje, da za nje jamčijo in vam povra-
tijo denar, če niste zadovoljni. Oglej-
te si jamstvo na vsaki vaku. Pri-
poročena, jamčena in naprodaj v vseh
lekarnah. — (Adv.)

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

- ima v zalogi sledeče knjige:
- AMERIŠKI SLOVENCİ — izvrstna krasna knjiga, obsega 632 strani, trdovezana, vredna svoje cene, stane...\$5.00
  - Slovensko-Angliška Slovnica — zelo počasna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, z dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo...\$2.00
  - Zakon Bismarckove — tolmači naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere zamorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro...\$1.50
  - Paier Malaventura — V Kobaridu — zanimiva povest iz življenja ameriških franciskanov, in doživljaji rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami...\$1.50
  - Zajednici — resnična povest in prava ilustracija doslej skrivnega dela življenja slovaških delavcev v Ameriki...\$1.75
  - Jimmie Higgins — krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek...\$1.00
  - Zapiski B. redne konvencije S. N. P. J., 282 strani mehko vezana, cene samo...\$0c

KNJIGE KNJIŽEVNE MATICE SE DOBE

pri naših društvenih tajnikih in drugih zastopnikih, namreč dosejaj jih imajo v prodaji poleg društvenih tajnikov tudi:

- William Silar, 5464 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
- Anton Jančevič, 1171 Norwood Rd., Cleveland, Ohio.
- Anton Bekal, 727 E. 157th Street, Cleveland, Ohio. ....
- John Krizanović, 18111 Bevington Ave., West Park, Ohio.
- Andrew Vidrič, R. F. D. 7, Box 193, Johnstown, Pa.
- John Rimac, 3555 Russell St., Detroit, Mich.
- Frank Stolar, 13705 St. Aubin, Detroit, Mich.
- John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.
- Proletarec, 3639 W. 26th Street, Chicago, Ill.

Ali pa pošlita ponje na:
KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
2667 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

SVETNIK

Spisal Anton Feganzaro.
Preval Pastuščina.

(Dalje.)

Od hišnih vrat lijejo v rasvalino razpada-
joče stopnice. Tvorijo jih največkrat le trije
ali štiri veliki kamentni iveri. Marsikje so do
čista izginile. Če je človek z velikim naporom
spiezal notri, se znajde v votlinah brez luči in
zraka.

"Mamo grde poti, slabe ul'ce," so je iz-
pred svojih vrat nasmehnila damama neka
starka.
Ena teh komaj dostopnih votlin je bila Be-
nedettovo bivališče. Dva optoka množice, ki
se je bila na poti navzdol razdelila, sta se
združila pod njegovimi odprtimi vrati. Iz pe-
karije zraven bajte so prišle ženske pravit, da
Benedetto ni doma. Množica je zavaločila krog
obeh bolnikov, začuli so se tožeči glasovi. Vpra-
šanja bojzani, različna mrmranja so šla na-
vzgor po obeh potokih ljudstva do drugega
konca spreveda, kjer še niso bili čuli vzroka
onih stovok ter so se gnetli in trli, da bi prišli
doli in videli. Morebiti se je bolnikoma, ki sta
obstala v žgočem solncu, pripetila kakšna večja
neurea. Trije dijaki so zdrsnili navzdol med
fenakami ter jim izvabili slobodno kruljenje.
Evo, neka ženska iz Jenne je rekla:

"Notri ju nesite, revčka!"
Da, da, notri, notri! V svetnikov dom!
Ljudstvo pričakuje čudeža še od samih
eten, ki svetnik živi med njimi, od tal, ki jih
tlačijo, od pohištva, prepojenega z njegovo av-
tostjo. Na svetnikovo posteljo! Na svetniko-
vo posteljo! Brž položijo deščice na okrnjene
velike kamne, ki štrlijo pred Benedettovimi
vrati, mogočen val napol suva, napol nese kvi-
šku oba bolnika. Evo ju iztegnjena počes na
svetnikovem ležišču. Val napolni votlino. Vsi
popadajo na kolena, da bi molili.

To je prava pravcava votlina. Ena cela
stran je posevno sekana, rumenkasta stena
skale. Hodi se po goli, slabo steptani zemlji.
Zraven ležišč stoji dve pedi visoko ognjišče.
Oken ni, a solčni šarek, ki se je ukradel akoci
dimnik, bije kot sinji plamen v kamen brez
pepela na ognjišču. Rjava odeja je pregrnjena
čez postelj. Križ je grobo vdolben blizu vho-
da v posevno skalnato steno. V kotu se vidi
kot edino bogastvo velik vrč, poln vode, zelen
umivalnik, steklenica in kozarec. Nekaj knjig
je zloženih na razparani slamnati stolici. Dru-
ga stolica nosi kročnik boba in kruh. Kraj ima
videz skrajne bede, urejene in snažne.

Moški, ki ga trese mrzlica, se pritožuje ra-
di mraza, mokrote in teme. Pravi, da se poču-
ti slabše in da so ga privedli umirati. Rotijo
ga, naj se pomiri, naj upa. Njegova mlada
sestra, ki boleha na arcu, se pa čuti olajšano že
minuto potem, ko so jo položili na postelj. In
to oznanj takoj, oznanj, da postaja zdrava.
Okoli nje se množica joka in smeje obenem
in hvale Gospoda. Poljubujejo ji obliko, kakor
da je tudi ona postala svetnika, izključujoče ve-
selo veseli onem sunaj. Veseli glasovi jim od-
govarjajo, drugi ljudje silijo v votlino z vga-
nimi obrabi in željnimi očmi. A nekdo, ki je
bil šel dalje doli iskat svetnika, zakleže v tem
hipu oddalec: "Svetnik prihaja, svetnik pri-
haja!" Tedaj začne votline bruhati ljudi zopet
ven na strmino, truš glasov in korakov se raz-
lije navzdol, kot bi trenil, je vse prazno okrog
Selvovih in treh ali štirih dijakov, stoječih pod
vhodom v bajto. Zenske iz Jenne so se deloma
vrnile na delo v pekarijo, deloma stojijo na
vratih in gledajo. Marija izmenja z njimi ne-
kaj besed. Ali so tuji vsi ti ljudje, ki so pla-

nili navdol? Ej da, ne baš vsi, a skoro vsi.
Največ ljudi je iz Vallepietre. Bolje bi bilo,
če bi iz Vallepietre prihajala sem voda. In kaj
hočejo? Odnesti svetnika iz Jenne? Da, tudi
o tem govorijo, pravijo, da naredijo velike reči.
"In vi?" Mi vamo, da on, noče stran. In po-
tem... Tovarišice notri nekaj zakričijo, žen-
ska se obrne, nastane prepir, zakonec Selva in
dijaki stopijo v bajto, da bi videli čudežno
ozdravljeno mladenko. Noemi ostane sunaj.
Nestrpna je, da bi videla Benedetta, trepeče,
a ne more razumeti, zakaj, imenuje se neumni-
co v svojem arcu; a se vendar ne zgane.

Dve benediktinski halji sta se od daleč bli-
žali čez njivice v nišini. Nad drugo je zdaj pa
zdaj pobliškavala kovina kos. Ko je Bene-
detto začul, da se od zgoraj vali hreščanje gla-
sov in korakov, je rekel nasmehnoma svojemu
tovarišu:
"Oče."
Jedva je don Klemente prišel v Jenne, po-
lakal je brž Benedetta na njivici pri košnji,
sporočil mu svoje bolešno poslanstvo ter mu
koncem dolgega razgovora objubil, da bo imel
na one, ki ga nazivajo svetnika, tak nagovor,
kakor si ga je Benedetto želel. Tudi on je ali-
šal hreščanje množice, ki je hrumela navzdol,
siljal je klic: "Svetnik, svetnik!" in ko mu je
Benedetto nasmehnoma rekel: "Oče," je pre-
bledel, naredil pomirjevalno kretnjo in šel da-
lje. Benedetto je odločil koso, stopil nekoliko
vstran od stene ter sedel za skalino in veliko
cvetočo jablano, ki sta ga skrili prihajajoči
množici. Don Klemente ji je šel tam nasproti.
Kakor hitro se ga ugledal, so obstali. Vse
glasov je reklo: "Ni on!" in drugi glasovi: "On
je zadal!" in zopet drugi iz konca spreveda:
"Pojdite naprej!" Vrsta se je zganila.

Tedaj je don Klemente dvignil roko in re-
kel:
"Poslušajte!"
Moč, ki ni mogel govoriti s dvema nezna-
nima osebama, ne da bi ga vsega zalila rdeči-
ca, je bil sedaj skrajno bled. Mehko zastrti
glas se je jedva siljal, a videla se je kretnja.
Čudolepo, jasno obliče, in visoka postava sta
vzbujala spoštovanje.
"Vi iščete Benedetta," je rekel. "Imenu-
jete ga svetnika. S tem mu povzročate veli-
kanske bol. Saj je vendar vsem povedal prvi
dan svojega prihoda v Jenne, da je velik greš-
nik, ki ga je neakončna dobrotja božja privedla
k pokori. Toda on želi, da vam tudi jas to za-
trdim. Zatrjujem vam, vse je res. Bil je ve-
lik grešnik. Jutri lahko znova pade. Če bi vam
verjel en sam trenutek, ko ga imenujete svet-
nika, bi se Bog oddaljil od njega. Ne nazivajte
ga več svetnika in potem, predvsem ne zahtev-
ajte več čudežev od njega."

"Oče," ga je prekinil s slovesnim glasom
visok, suh, brezobstarec z orlovskim profilom;
stopil je naprej ter razširil roke: "Oče, mi ne
zahtevamo čudeža, čudež je že storjen, ženska
je ozdravela, kakor hitro se je dotaknila njego-
vega bivališča, in mi vam pravimo, da je to
svet človek, in če so v Jenne ljudje, ki trdijo
kaj drugega, zaslužijo, da bi goreli na dnu pe-
kia. Oče, poljubljamo vam roke, a tako vam
pravimo."
"Se en bolnik je gori! Se en bolnik je go-
ri!" je zaklicalo deset, dvajset glasov. "Svet-
nik naj pride!"
Od zadal, iz gruče dijakov, je nekdo zakli-
cal:
"Svetnik naprej! Naj govori svetnik!"
"Kakšna je ta spodobnost?" je dejal sta-
rec ter se kot odstavljene ljudaki govornik kiju-
bovalno obrnil nazaj. "Kakšna je ta spodob-
nost?"
Ploha razljučenih glasov je zagnila nje-
govega, ker so dijaki kričali vedno močnejše:
"Svetnik naj pride! Svetnik naj govori!
Proč z duhovnom, proč!"
(Dalje prihodnjil.)

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJENA VSA V TISKARSKO OBBT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila na veselice in slodice, vizitnice, časnike, knjige, koledarje,
letake itd. v slovaškem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, ang-
leškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

CENE EMERNE, UNIKO DELO PRVE VESTE

VSA FOJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE

Pršite po informacije na naslov!

S. N. P. J. PRINTERY

2667-69 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTREMA FOJASNILA